

СПРОЩЕНА СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ

SIMPLIFIED TAXATION, ACCOUNTING AND REPORTING SYSTEMS: PECULIARITIES OF APPLICATION AND REFORM IN UKRAINE

УДК 657.34

Матвійчук Л.О.к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Хмельницький національний
університет**Хливнюк В.С.**студент
Хмельницький національний
університет

У статті визначено особливості застосування вітчизняної спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Досліджено роль єдиного податку у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів. Розглянуто основні зміни в спрощеній системі оподаткування у 2017 р. Висвітлено недоліки спрощеної системи оподаткування. Запропоновано заходи для комплексного реформування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності.

Ключові слова: система оподаткування, спрощена система оподаткування, обліку та звітності, реформування, місцевий бюджет, доходи.

В статье определены особенности применения отечественной упрощенной системы налогообложения, учета и отчетности. Исследована роль единого налога в формировании доходной части местных бюджетов. Рассмотрены основные изменения в упрощенной системе налогообложения

в 2017 г. Освещены недостатки упрощенной системы налогообложения. Предложены меры по комплексному реформированию упрощенной системы налогообложения, учета и отчетности.

Ключевые слова: система налогообложения, упрощенная система налогообложения, учета и отчетности, реформирование, местный бюджет, доходы.

The article describes the features of the application of the domestic simplified system of taxation, accounting and reporting. The role of a single tax in forming the revenue part of local budgets is explored. The main changes in the simplified tax system in 2017 are considered. The shortcomings of the simplified taxation system are highlighted. Proposed measures for complex reformation of the simplified system of taxation, accounting and reporting.

Key words: tax system, simplified taxation system, accounting and reporting, reform, local budget, income.

Постановка проблеми. Подальший розвиток України як соціально орієнтованої правової держави, спрямованої на інтеграцію в Європейське Співтовариство, визначається ефективністю застосування всіх державних інструментів, зокрема системи оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності. Наявна система оподаткування потребує приведення її у відповідність із пріоритетами державної політики щодо ефективного економічного розвитку країни. Саме тому питання реформування оподаткування суб'єктів господарювання нині знаходяться в числі важливих фінансово-економічних проблем, від позитивного вирішення яких значною мірою залежить доля трансформаційних процесів в Україні. На сучасному етапі потребує вдосконалення механізм функціонування як податкової системи у цілому, так і окремих її складників, особливо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Складність реформування системи оподаткування посилюється передусім тим, що воно відбувається в умовах девальвації національної валюти, дефіциту фінансових ресурсів, складної економічної ситуації в країні та військового конфлікту на Сході України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретичних і методичних аспектів застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності здійснили такі вітчизняні вчені, як Г.М. Білецька, В.А. Ільшанко, А.І. Крисоватий, С.І. Логвіновська, В.О. Орлова, Л.І. Чубарева та ін. Однак трансформація вітчизняної економіки та постійні зміни умов функціонування суб'єктів господарювання зумовлюють

необхідність пошуку шляхів удосконалення складників спрощеної системи обліку, оподаткування та звітності в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, дослідження ролі даного податку у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів та висвітлення основних змін у спрощеній системі оподаткування у 2017 р.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для реалізації державної політики з питань розвитку та підтримки малого підприємництва, ефективного використання його можливостей у розвитку національної економіки з 1 січня 1999 р. застосовується спрощена система оподаткування, обліку та звітності.

Відповідно до Податкового кодексу України, спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Податковим кодексом, з одночасним уведенням спрощеного обліку та звітності [1].

Сплата єдиного податку безпосередньо потрапляє до місцевого бюджету територіальної громади, що визначає рівень її фінансової спроможності.

Спрощена система оподаткування відіграє важливу роль у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів, оскільки частка даного податку у загальній структурі надходження податків та зборів із кожним роком зростає. Так, за 1-й квартал 2017 р. зведений обсяг доходів міського бюджету м.

Хмельницького становив 737 517,2 тис. грн., у тому числі: по загальному фонду – 702 433,2 тис. грн. та по спеціальному фонду – 35 084,0 тис. грн. Відсоток виконання зведеного обсягу доходів міського бюджету за 1-й квартал 2017 р. до розпису планових призначень на звітний період поточного року становив 105,3%.

У структурі доходів загального фонду міського бюджету (без трансфертів) за 1-й квартал 2017 р. найбільша питома вага належить:

— податку на доходи фізичних осіб – 152 601,0 тис. грн. (51,8%);

— місцевим податкам і зборам – 92 823,3 тис. грн. (31,5%);

— акцизному податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизними товарами – 24 267,5 тис. грн. (8,2%);

— пальному (частка 13,44% акцизу на пальне) – 11 781,8 тис. грн. (4,0%);

— платі за надання інших адмінпослуг – 4 005,1 тис. грн. (1,4%);

— платі за розміщення тимчасово вільних коштів – 3 69,9 тис. грн. (1,3%).

До складу місцевих податків у 2017 р., згідно зі змінами до податкового та бюджетного законодавства, належать податок на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; плати за землю; транспортного податку) та єдиний податок. До місцевих зборів – туристичний збір.

За спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності зі сплатою єдиного податку в 1-му кварталі 2017 р. здійснювали підприємницьку діяльність 18 510 суб'єктів, із них фізичних осіб – 16 197 (за I-III групами), юридичних осіб – 2 313 (усі III група). Ними сплачено до бюджету єдиний податок у загальній сумі 54 425,4 тис. грн., відсоток виконання до плану на звітний квартал – 102,1%. Порівняно з відповідним періодом минулого року надходження єдиного податку збільшилися на 20 242,2 тис. грн., темп росту – 159,2%.

Кількість платників єдиного податку станом на 01.04.2017 збільшилась порівняно з 01.01.2017 на 1 733 суб'єкти підприємницької діяльності, у тому числі: фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності – на 1 710, юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності (СПД) – на 23.

Фізичними особами сплачено єдиний податок в сумі 37 928,5 тис. грн. (69,7% від загального обсягу надходження єдиного податку). Кількість платників – фізичних осіб, що належать до I групи, становила 5 667 СПД (35% від загальної кількості). Для цієї категорії платників ставка податку – 10% розміру прожиткового мінімуму доходів громадян на 1 січня календарного року (160,0 грн.); платники – фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють роздрібний продаж товарів із торговельних

місць на ринках, обсяг доходу яких не перевищує 300 тис. грн. Платниками єдиного податку за II групою в I кварталі 2017 р. був 7 101 СПД (43,8%). Ставка податку для цієї групи рішенням сесії міської ради від 29.12.2016 зменшена з 20% до 15% мінімальної зарплати на 1 січня календарного року і складає 480 грн., кількість найманих осіб для цієї категорії не перевищує 10 осіб, обсяг доходу не перевищує 1,5 млн. грн. на рік. Кількість платників єдиного податку, що здійснювали діяльність за III групою в I кварталі 2017 р. – 3 429 СПД (21,2%). Ставка податку для III групи – 3% доходу (без ПДВ), 5% доходу (з ПДВ); платники – фізичні особи – підприємці, кількість найманих працівників не обмежена, обсяг доходу не перевищує 5 млн. грн. на рік.

Платниками єдиного податку за III групою в I кварталі 2017 р. були також 2 313 юридичних осіб. Ними сплачено єдиний податок у сумі 16496,9 тис. грн. (30,3% від загального обсягу надходження єдиного податку) [2].

Кардинальні зміни до спрощеної системи оподаткування почали вносити з грудня 2014 р., які набрали чинності з 1 січня 2015 р. Нововведення полягали в тому, що суб'єктів спрощеної системи оподаткування оптимізували з шести до чотирьох груп. Фізичних осіб – підприємців залежно від специфіки діяльності розподілили за трьома групами, для юридичних осіб залишили три групи, і четверта група – для юридичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників.

Завдяки таким нововведенням сутність єдиного податку була змінена, оскільки єдиний податок уже став не «єдиним» для підприємців із відносно однаковими умовами. Сутність спрощеної системи для платників III групи ускладнилася, без бухгалтера прорахувати і здати звітність із ПДВ стало складно. Не менш важливим стало те, що платникам єдиного податку зменшили максимальний розмір доходу за рік.

У грудні 2016 р. було внесено низку змін до даного податкового режиму. Так, відповідно до Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 1774-VIII від 06 грудня 2016 р., ставки єдиного податку для платників I групи встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) до розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, для II групи – у відсотках (фіксовані ставки) до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, для III групи – у відсотках до доходу.

Фіксовані ставки єдиного податку встановлюються сільськими, селищними та міськими радами для фізичних осіб – підприємців, які здійснюють господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності з розрахунку на календарний місяць:

— для I групи платників єдиного податку – у межах до 10% розміру прожиткового мінімуму;

— для II групи платників єдиного податку – у межах до 20% розміру мінімальної заробітної плати.

Відсоткова ставка єдиного податку для платників єдиного податку третьої групи встановлюється у розмірі:

— 3% доходу – у разі сплати податку на додану вартість згідно з Податковим кодексом;

— 5% доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Також під час розрахунку загальної кількості найманих осіб у фізичної особи – підприємця – платника єдиного податку не враховуються працівники, призвані на військову службу під час мобілізації на особливий період [3].

Відповідно до Податкового кодексу, фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку I і II груп сплачують єдиний податок шляхом здійснення авансового внеску не пізніше 20-го числа (включно) поточного місяця. Такі платники єдиного податку можуть здійснити сплату єдиного податку авансовим внеском за весь податковий (звітний) період (квартал, рік), але не більш як до кінця поточного звітного року.

Нарахування авансових внесків для платників єдиного податку I і II груп здійснюється контролюючими органами на підставі заяви такого платника єдиного податку щодо розміру обраної ставки єдиного податку, заяви щодо періоду щорічної відпустки та/або заяви щодо терміну тимчасової втрати працездатності.

Платники єдиного податку III групи сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал. Сплата єдиного податку здійснюється за місцем податкової адреси.

Податковим кодексом передбачено, що платники єдиного податку I і II груп, які не використовують працю найманих осіб, звільняються від сплати єдиного податку протягом одного календарного місяця на рік на час відпустки, а також за період хвороби, підтвердженої копією листка (листоків) непрацездатності, якщо вона триває 30 і більше календарних днів. Кодексом не передбачено звільнення від сплати авансових внесків з єдиного податку в разі відсутності доходу від підприємницької діяльності фізичною особою – підприємцем – платником єдиного податку (I та II груп).

Для платників єдиного податку третьої групи сплата єдиного податку проводиться за наявності отриманих доходів, тобто у разі відсутності доходу, відсутні підстави для нарахування та сплати єдиного податку [1].

У разі припинення платником єдиного податку провадження господарської діяльності податкові

зобов'язання із сплати єдиного податку нараховуються такому платнику до останнього дня (включно) календарного місяця, в якому до контролюючого органу подано заяву щодо відмови від спрощеної системи оподаткування у зв'язку з припиненням провадження господарської діяльності або анульовано реєстрацію за рішенням контролюючого органу на підставі отриманого від державного реєстратора повідомлення про проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності.

13 березня у Верховній Раді зареєстровано проект закону № 6176 «Про внесення змін до статті 291 Податкового кодексу України щодо суб'єктів господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності», в якому передбачено відміну граничного обсягу дозволеного доходу в розмірі 5 млн. грн. для платників єдиного податку III групи (підприємців та юридичних осіб), що, на думку автора законопроекту, створить правовий механізм регулювання сплати податків суб'єктами господарювання та доступ до спрощеної системи оподаткування ширшому колу суб'єктів господарювання. Такі зміни покращать інвестиційний клімат в Україні за рахунок спрощення податкової системи та адміністрування податків, що матиме позитивний вплив на економічне зростання, залучення інвестицій та створення нових робочих місць [4].

Спрощена система оподаткування в Україні виконує основне своє завдання – сприяння розвитку та розширенню малого підприємництва. Проте поряд із позитивними здобутками її застосування, постало багато проблем. Так, в Україні діють схеми мінімізації сплати податків, де використовується спрощена система оподаткування:

— продаж товарів через «спрощенців» із заниженням задекларованого річного доходу;

— використання спрощеної системи юридичними особами для переведення коштів у готівку;

— оформлення відносин із фізичною особою – підприємцем цивільно-правовими договорами замість оформлення офісних робітників.

Також наявний підхід до спрощеної системи оподаткування фактично нівелює економічну суть прибутковості бізнесу, оскільки об'єктом оподаткування є виручка від реалізації. Враховуючи те, що відбувається постійний ріст вартості сировини, матеріалів, комплектуючих, енергоносіїв тощо, виручка природно зростатиме, а за насиченого ринку прибуток зменшиться. Оскільки великі підприємства об'єктом оподаткування мають прибуток, а малі – виторг, то потерпають передусім саме малі підприємства [5, с. 220].

Для усунення зазначених недоліків необхідно реалізувати такі заходи комплексного реформування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, як: установлення «прогресивної»

шкали ставок оподаткування для різних обсягів виручки платника єдиного податку; покращення системи адміністрування податків за спрощеною системою оподаткування, обліку і звітності; стабілізація вітчизняної законодавчої бази; внесення змін до переліку податків, замість яких сплачується єдиний податок.

Спрощення податкової системи, а також підвищення прозорості та якості адміністрування податків сприятиме створенню сприятливих умов для залучення інвестицій, ліквідації поширених схем ухилення від оподаткування, що дасть змогу збільшити доходи як державного, так і місцевих бюджетів.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності є позитивним кроком у процесі розвитку суб'єктів малого підприємництва. Проте в сучасних умовах господарювання існує низка проблемних питань, під час вирішення яких основну увагу варто приділити соціальній спрямованості та фіскальної справедливості такої системи оподаткування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Пояснювальна записка до звіту про виконання міського бюджету за 1-й квартал 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.khmelnytsky.com/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=7&Itemid=36
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України № 1774-VIII» від 06 грудня

2016 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Проект Закону України «Про внесення змін до статті 291 Податкового кодексу України щодо суб'єктів господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

5. Буряк Н.Б. Шляхи вдосконалення спрощеної системи оподаткування в Україні / Н.Б. Буряк, С.В. Лукаш // Інноваційна економіка. – 2011. – № 22. – С. 219-222.

REFERENCES:

1. Podatkovi kodeks Ukrainy vid 2 hrud. 2010 r. # 2755-VI. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Poiasniuvalna zapyska do zvituv pro vykonannya miskoho biudzhetu za 1-y kvartal 2017 roku – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.khmelnytsky.com/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=7&Itemid=36
3. Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakyh zakonodavchych aktiv Ukrainy # 1774-VIII vid 06 hrudnia 2016». – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do statii 291 Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo subiektiv hospodariuvannia, yakii zastosovuiut sproshchenu systemu opodatkuvannia, obliku ta zvitnosti». – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Buriak N.B. Shliakhy udoskonalennia sproshchenoi systemy opodatkuvannia v Ukraini / N.B. Buriak, S.V. Lukash // Innovatsiina ekonomika. – 2011. – # 22. – S. 219-222.

Matviychuk L.O.Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Finance, Banking and Insurance
Khmelnytskyi National University**Chlivniuk V.C.**Student
Khmelnytskyi National University**SIMPLIFIED TAXATION, ACCOUNTING, AND REPORTING SYSTEMS:
PECULIARITIES OF APPLICATION AND REFORM IN UKRAINE**

The article describes features of the application of the domestic simplified system of taxation, accounting, and reporting. The role of the single tax in forming the revenue part of local budgets is investigated. In the composition of local taxes in 2017, in accordance with changes to the tax and budget laws, include: property tax (in part: the tax on immovable property, other than land, land, transport tax) and a single tax. To local taxes: tourist fee. The main changes in the simplified tax system in 2017 are considered. Thus, according to the Law «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine» No. 1774-VIII on December 6, 2016, the single tax rates for the first group payers are set in percentages (fixed rates) to the amount of subsistence minimum for able-bodied persons, established by law for 1 January of the tax (reporting) year, the second group – in percentages (fixed rates) to the size of the minimum wage established by law on January 1 tax (reporting) year, the third group – as a percentage of income. Also, when calculating the total number of employees in the sole proprietor – a single tax payer, employees who are called for military service during mobilization for a special period are not taken into account. The study highlights the main shortcomings of the simplified taxation system and proposes measures for its comprehensive reform.